

НОВИЙ ПОГЛЯД НА "ЯЛИНКУ" М. КОЦЮБИНСЬКОГО

ЧОЛАНУ Людмила, старший викладач
(Белцький держуніверситет)

Оповідання М.Коцюбинського „Ялинка” вивчається в 5 кл. Ним починається знайомство з творчістю письменника. В підручнику „Українська мова та література” (Туницька М., Кожухар К., Чорноволова А., Нікітченко А) твір подано в розділі „Колядки, шедрівки та літературні твори про різдвяні звичаї в Україні і Молдові”. Але з ряду питань і завдань лише одне побіжно торкається різдвяних свят. Між тим оповідання дає широкі можливості для народознавчої інтерпретації. Це принципово новий підхід до літературного твору. Він передбачає розгляд художнього тексту через призму народного світосприймання, відбитого у звичаях, традиціях, обрядах тощо, і дає можливість висвітити глибинний зміст, прихований для догматичного соціологічного погляду і для традиційного труктурального.

Дія „Ялинки” розгортається напередодні Святого вечора. Це і дає ключ для розуміння твору.

З позицій українця основою буття є сім'я , рід. Кожне українське свято по суті є родинним, його призначення - підтримувати й укріплювати родинні зв'язки. Особливе місце посідає Святий вечір. Навіть тисячоліття християнства не змогло розмити його сакральний смисл. Згідно з віруваннями праукраїнців, на початку буття в ніч зимового сонцевороту народилось Сонце і почався відлік часу. Згодом народився Місяць, за ним – Зорі, Небо відділилось від Землі, вода від суші... Так утворився наш світ.

На честь цієї величної події наші предки і утворили цикл зимових свят. В християнські часи вони злились з Різдвом Христовим, Василем, Йорданом.

Святвечір об єднував радісним очікуванням людей, природу і весь невидимий світ духів.

В цей день не годилось рушати з дому, бо до Святвечірнього стола злітаються душі предків, може завітати самотній перехожий – вісник богів. Душі всього живого відкрито для добра, і кожна жива істота, людина, звір чи птах, є бажаним гостем. І ніщо корисливе не повинно замузнити це велике свято єднання й радості.

Але в оповіданні Коцюбинського освячену віками традицію порушено. Нема радості в хаті Якіма. Господар тяжко переживає, що нема грошей на жінчині чоботи на гостинці. І коли панський слуга приходиться купити ялинку з їхнього городу, батько не витримує спокуси. Він зрубує ялинку і велить сину Васильку відвезти її на панське подвір'я.

В прадавні часи українці поклонялись дереву. Сліди культу дерев збереглись у казках, легендах, піснях, баладах... Вірогідно, дуб, калина, верба, тополя, явір були найдревнішими тотемами праукраїнських племен. Наші предки не ламали гілок живого дерева, не чіпали недостиглих плодів. Зрубавши дерево в разі крайньої потреби, обов'язково саджали кілька нових.

Занесений з Германії панський звичай прикрашати на Різдво ялинку українські селяни не прийняли. Зрубати живе молоденьке деревце ради короткої забави, а потім викинути на смітник було для них нечуваним гріхом.

Василько відчуває, що коїться лихо. Він плаче за ялинкою і нагортає снігу на пеньок, наче хоронить друга.

Сучасний читач сприймає уособлення як поетичний прийом. Але для наших предків не було ніякої умовності у висловах „злий мороз”, „ласкаве сонечко”, „весна-красуня”... Це відчуття природи як живої прекрасної і могутньої істоти зберегли лише діти і великі митці.

В оповіданні Коцюбинського природа грізно відгукується на вбивство ялинки в день миру і єднання.

Насувають грізні хмари, літає чорне вороння. Ліс чорною стіною стає перед хлопчиком. Лякає, збиває з дороги, ламає сани... Але пожалівши дитину, випускає на дорогу, показавши у видінні рідну хату, де він повинен був лишитись у цей вечір. Василько зумів доскати до сусіднього села, де й зустрів свято у дядьковій родині.

А Якіма з Оленою покарано за те, що дозволили взяти верх грошовій вигоді. Для них Святий вечір не настав. Переживши страшну безсонну ніч, вранці вони кинулись до лісу, жахаючись побачити тіло сина.

І не було щасливішої миті, ніж та, коли почули вони, що Василько живий і здоровий. І вже байдуже, що грошей нема, що різдвяні свята будуть без гостинців, без нових чобіт...

І Яким, і Олена, і Василько серцем відчули, що найголовніше для щастя вони мають. Це сім'я, це любов, яка їх об'єднує. Нема на світі нічого вищого, чистішого.

Така інтерпретація цього твору не тільки дає можливість глибше його зрозуміти, а й відкриває перед дітьми-українцями головну особливість менталітету рідного народу. Классическое произведение украинской литературы «Ёлка» М.Коцюбинского рассматривается в контексте народных традиций, верований, в контексте народного мироощущения. Такой народоведческий подход открывает дополнительные возможности понимания художественного текста.